

שם המחקר: "מחוננות" באוכלוסייה עם מוגבלות שכלית בתחום האמנות החזותית - פוטנציאל להכשרה

אקדמית ותעסוקתית

שנה : 2023

סוג מחקר : מחקר

מס' קטלוגי : 890-127-2019

שמות החוקרים: פרופ' חפציבה בתיה ליפשיץ , קרן ברקו

רשות המחקר: אוניברסיטת בר-אילן

תקציר המחקר:

מטרת המחקר הנוכחי היתה לבדוק את תופעת הכישרונות הייחודיים בקרב מתבגרים (CA = 16-21) עם מוגבלות שכלית (להלן מש"ה) בתחום האומנות החזותית. השאלה שעמדה במרכז המחקר היא האם הכישרון מתבטא רק בתחום האומנות החזותית (Specific domain) או שהם בעלי יכולת קוגניטיבית גלובלית גבוהה (Global domain) גם בתחום האינטליגנציה והגמישות הקוגניטיבית (בתוך יחסית לאוכלוסיית המוגבלות השכלית) (Gagné (2021) ו-Renzulli (2021).

נבדקים: קבוצת האומנים כללה 29 נבדקים מתבגרים עם מש"ה בעלי כישרון ייחודי באומנות חזותית בציור (52.72%), 17 מהם השתתפו בשעורי אומנות מתוגברים (58.6%). קבוצת הביקורת כללה 26 מתבגרים עם מש"ה ללא כישרון באומנות וללא השתתפות בשיעורי אומנות מתוגברים (47.27%).

מטרות המחקר האופרטיביות היו לבדוק א. האם יהיו הבדלים במדדים האמנותיים בציור בין שתי קבוצות המחקר, ב. האם ימצאו הבדלים בכישורי האינטליגנציה הקריסטלית והפלואידית, בגמישות קוגניטיבית ויצירתיות בין מתבגרים עם מש"ה בעלי כישרון באומנות החזותית לבין מתבגרים עם מש"ה ללא כישרון בתחום זה, ג. האם ימצאו קשרים בין משתני המחקר ו-ד. מה מידת תרומתם של המשתנים הבלתי תלויים (גיל כרונולוגי ושכלי) והתלויים (מדדי האינטליגנציה, הגמישות הקוגניטיבית והיצירתיות) למדדי האמנות החזותית.

כלים: להערכת הכישרון באומנות החזותית וסיווג יכולתם האומנותית של הנבדקים נערך מבחן המבוסס על מבחן MSC (Morphological, Structural, analysis Conceptual) (אלקושי, 2000). לבדיקת הרמה הקוגניטיבית נעשה שימוש במבחן פיבודי (Dunn & Dunne, 2007) לבדיקת אינטליגנציה קריסטלית ופלואידית נעשה שימוש בשלושה תתי-מבחן המרכיבים את מבחן ונסלר למבוגרים (וכסלר, 2001); WAIS-III^{HEB}, (Wechsler Abbreviated Scale of Intelligence): אוצר מילים, צד שווה וסידור קוביות. אינטליגנציה פלואידית נבדקה גם באמצעות מבחן המטריצות הסטנדרטיות של רייבן (Raven et al., 1977). לבדיקת יצירתיות המתבטאת בשטף רעיונות יצירתיים נערך מבחן טורנס (Torrance, 1966), לבדיקת סריקה חזותית וגמישות קוגניטיבית נערך מבחן Trail Making Test – TMT (Army Individual Test Battery, 1994) כאשר חלק א' בודק סריקה חזותית וחלק ב' גמישות קוגניטיבית.

תוצאות המחקר בזיקה למטרות: א. בתחום האמנות: מצא כי מתבגרים עם מש"ה בעלי כישרון באומנות חזותית ניחנו בסריקה חזותית, גמישות קוגניטיבית ויצירתיות גבוהים יותר מאשר מתבגרים עם מש"ה ללא כישרון באומנות. הם נוטים להשתמש ביותר תמונות, מרקמים ובחשיבה דמיונית גבוהה בציורם, לעומת מתבגרים עם מש"ה ללא כישרון. ב. כישורים קוגניטיביים: נמצאו הבדלים בסוגי האינטליגנציות בין מתבגרים עם

מש"ה עם וללא כישרון אומנותי, כאשר בעלי הכישרון האומנותי קיבלו ציונים גבוהים יותר באינטליגנציה פלואידית המזוהה עם גורם ה-g באינטליגנציה וכוללת כישורים חשיבה מופשטים ואילו באינטליגנציה קריסטלית מילולית לא נמצאו הבדלים בין שתי הקבוצות. כמו כן, בעלי הכישרון האומנותי היו בעלי ציונים גבוהים יותר בגמישות קוגניטיבית וביצירתיות כלומר כשרונם הוא Global Domain בתחום הקוגניטיבי הוא מעבר ליכולת האומנותית. **ג. מתאמים:** מתאמי פירסון הצביעו על קשרים בין הכישורים האומנותיים (שימוש בתמונות, מרקמים ודמיון בציור) לבין מדדי האינטליגנציה הפלואידית והיצירתיות. **ד. ניבוי היכולת האמנותית:** בניתוחי רגרסיה נמצא כי מדדי האינטליגנציה הפלואידית (רייבן ומבחן קוביות של ונסלר) וכן השתתפות בשעורי אמנות מתוגברים מנבאים יכולות גבוהות בציור (שימוש בתמונות ומרקמים ודימויים) ואילו יצירתיות והשתתפות בשעורי אמנות מתוגברים מנבאים רמה גבוהה של חשיבה דמיונית בציור. מחקר הנוכחי מאושש את טענתם של Gagné (2021) ו-Renzulli (2020) הטוענים כי מחוננות או כישרון יוצאי דופן הם בבחינת Global domain הכוללות גם יכולות קוגניטיביות גבוהות יותר **גם בקרב יחידים עם מש"ה. למחקר השלכות יישומיות בתחום הלימודי והתעסוקתי הן בגיל צעיר והן בגיל מבוגר של יחידים עם מש"ה שהינם בעלי כישרונות ייחודיים.**

מילות מפתח: מוגבלות שכלית, מחוננות- כישרונות ייחודיים, אינטליגנציה קריסטלית /פלואידית, גמישות קוגניטיבית, יצירתיות.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)